

ГОД. XXI.

ПОЗОРИШТЕ.

БРОЈ 20.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

Изази за време бављења позоришне дружине у Н. Саду свагда о дану сваке представе, иначе сваког месеца по један пут на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 новч. месечно. —

ГРАЂА ЗА ИСТОРИЈУ СРПСКОГ НАРОДНОГ ПОЗОРИШТА.

Од ЈОВАНА ЂОРЂЕВИЋА.

(Наставак.)

Чисто својим ушима нисам веровао. Хтедох одмах у наоколо на позорницу. Адвокат Јован Грујић, који је ту близу стајао, тихо ме запита: „Шта вам је рекао кнез?“

„Да ће сазидати театар“, — одговорим му брзо и полетим на позорницу, да обрадујем глумце.

Кад је представи био крај и кнез пошао из дворане, заори се громовито: „Живио!“ из неколико стотина грла. За време представе цела је већ публика дознала за ту радосну новост!

*

Управитељ вароши, кад је други дан отишао кнезу, запита га, да ли се може што у званичним новинама јавити о синоћним кнежевим речима? „Нека се слободно јави и у званичним и у свима новинама“, — био је кнежев одговор.

Сад сам већ с много већим поуздањем могао молити за аудијенцију код кнеза. Будем одмах пријављен и пред кнеза пуштен.

Пошто сам му захвалио на веледушном обећању, које ће правити епоху у културном развоју нашега народа, одговориће кнез својим тихим, одмереним начином, како је он још за своје прве владе био пријатељ позоришта, и како ће се и сад заузети, да српска престоница добије стално позориште. Београд се сад регулише, зидање позоришта повући ће за собом и подизање других лепих зграда, те ће доћи време, да Београд „у истини заслужи своје лепо име „Бели Град““ (кнежеве речи).

У току даљег разговора улучим прилику, да приметим, како оваке крупне ствари, као што је зидање позоришта, ишту већ саме собом доста времена, а кад још пођу обичним званичним путем, онда —

„Имате право“ — уђе ми кнез у реч и пресече ми фразу, с којом се већ бејаш можда и мало незгодно захуктао — „имате право, онда се увек ради и спорје и скупље. О том би вам мој министар грађевина могао причати доста занимљивих ствари. Али немајте бриге. Ја кад предузmem какву ствар, не мећем је auf die lange Bank!“ (Покојни кнез је у свој говор по кашто уплетао немачке и француске фразе, кад год би му оне маркантније изражавале његову мисао.)

„Можда ће се коме учинити, да је ово мало пренагњено“ — настави кнез после мале паузе. „Ми требамо много, требамо боље рећи све, а немамо скоро ништа. Ту је тешко пресудити шта је прече. Али држим, да није погрешено, ако се заузmemo за оно, што је тако рећи само собом постало и показало, да има у себи живота. Ваши чланови представљају изврсно: то нису више дилетанти и почетници. Штета би било, да то, што се тако лепо почело, пође натраг, или да пропадне. Ваља томе у почетку unter die Arme greifen“.

После сам на кнежеву жељу морао причати, како је ова дружина постала и изложити му, како је наша позоришна ствар удешена, какви су управни позоришни органи у Новоме Саду, и како је кад дружина путује. Кнез је све до најмањих ситница испитивао и с допадањем је саслушао целу историју нашега позоришта, од Чанади па до Београда. Нарочито му се допала наша *организација*.

При крају новембра имао сам другу аудијенцију код кнеза. Ту је такође био главни предмет разговора нова позоришна зграда. Кнез је изјавио жељу, да се ново позориште зида близу Стамбол-канице (где је и сазидано), и

питао ме, би л' добро било, да доле буде и неколико дуђана. „Доктор је“ — вели — „томе противан (мислио је доктора Пацека,) а шта ви мислите?“

„Ваша Светлости, на сваки начин било би удесније, да не буде дуђана. Они би много сметали“.

„Али би доносили сигуран приход“, одговори кнез. „Међу тим још ћемо се промислити о томе“.

Кнез је мислио, да ће добро бити, да набавим планове од оних зиданих позоришта, у којима је наша дружина дотле представљала, а после да и ја од своје стране приметим, шта и како мислим, да би најбоље било. С тога сам се одмах обратио својим пријатељима у Осеку, Суботици, Бечкереку, Араду и Темишвару и замолио их, да ми пошаљу планове својих позоришта или бар најнужније податке о њима. Одговори су стигли од свију, које сам доктору Пацеку саопштио.

*
Приближавало се већ и време одласка. На нову годину 1868. поклонио је кнез члановима дружине сто дуката и платио је сав путни трошак до Панчева (педесет дуката).

Дан два пре одласка дружине примио сам од управитеља двора седамдесет дуката за седам представа, које је кнез посетио. Том приликом зашита ме управитељ (по кнежеву налогу), какав би поклон желео имати од кнеза за спомен? Одговорим му, да ја носим одавде најлепши и најскупоценији поклон кнежев, а то су оне речи, које ми је 5. новембра изговорно, и које ће ми вазда бити најдражи спомен од њега, а да за себе ништа више не тражим.

Опроштајну аудијенцију код кнеза имао сам у среду, 17. јануара. Том приликом рекао је кнез, да ће настојати, да позориште буде што пре готово, можда још до јесени. Кад сам од њега полазио, узме кнез са стола као неко писмо у куверти и преда ми с речима: „Ово ћете ваљда примити за спомен!“ Поклоним се и пољубим га у руку. То беше његова слика са својеручним потписом. Управитељ му је за цело реферовао наш ономадашњи разговор и био сам врло радостан, што ме је кнез разумео и поштедио ме од поклона, који се обичним „виртуозима“ дају.

*

Из Панчева смо се спремали за *Осек*. Дан пре, него што ће се дружина кренути из Панчева, пређем на локалној лађи у Београд и преко управитеља вароши замолим кнеза, пошто се сад на дуже време удаљујем од Београда, да ми одобри још једну аудијенцију, ако је могуће мало раније, како бих могао на подне стићи у Земун и онде дочекати дружину из Панчева. Кнез ми одобри аудијенцију у девет часова пре подне и прими ме у својој обичној соби одмах после доручка. Кнежев дочек и разговор био је срдачан. Обећао ми је, да ће се план позоришне зграде, чим буде израђен, одмах послати за мнома где ја био, па да своје примедбе на исти план овамо пошаљем, пре него што се приступи самом зидању. Кад сам од њега пошао, ово су му биле последње речи: „А кад позориште буде готово, можемо л' на вас рачунати, да нам дођете, па да и наше позориште удесите, као што сте ово ваше удесили?“ Ја се поклоним.

То је био мој заиста *последњи* разговор с кнезом. Више га нисам видео. Отпутовао сам с дружином у *Осек*, а отуда у *Вуковар*. По наредби кнежевој пошаље се за мнома где цео план позоришне зграде, израђен вештом руком покојног Александра Бугарског. План овај примио сам у Вуковару онај исти дан, кад су у Београду смртне остатке кнежеве у гробницу спуштали!

*

Из Вуковара доведем дружину у *Земун* у очи дана велике народне скупштине, која је прогласила Милана Обреновића IV. за кнеза Србије и изабрала три намесника кнежевског достојанства до пунолетства младога кнеза.

У сред опште забуне и жалости за губитком владоца, за чије су се име толике сјајне наде везивале, намесништво није заборавило ни на мезимче кнежевих брига, *народно позориште*. Ствар позоришна само беше застала, али није престала.

Јулија 13. буде наименован нов *позоришни одбор* од 17 чланова, коме за председника буде постављен *Филип Христић*, за потпредседника *Димитрије Матић*, а међу осталим члановима био сам и ја, што се сматрало за доказ, да се води рачун о познатој вољи покојнога кнеза.

Из Земуна одведем дружину у *Руму*, а оту-

дм се вратим с њоме после двогодишњег одсуства у *Нови Сад*. На главној скупштини позоришној у септембру захвалим на подпредседништву позоришног одбора и на управитељству дружине позоришне и пређем 1. октобра

у Београд, где будем наименован за управитеља београдског позоришта, на основу закона од 17. октобра 1868., којим је установљено „народно позориште“ у Београду.

(Наставиће се.)

Л И С Т И К И.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(Поп Доброслав, слика из српског народног живота у 4 чина, с певањем, по туђој замисли написао П. Адамов, музика од Х. Дубека).
(Свршетак).

Све ово још не значи, да „Поп Доброслав“ не би могао бити привлачан комад нашег репертоара, особито за народ. Само би се морао ради тога комад по гдешто прерадити, држећи се што више овог техничког правила: време и простор употреби што боље, тако, да с временом не наиђе чама и умор а у простору да не настане празнина и забуна. При преради би се требало откинути сасвим „туђе мисли“, јер изгледа да је она писцу ипак гдегде везивала руке, те су доспеле црте и мотиви, који не потичу из српског живота. Особито би се морала експозиција боље обрадити. Од добре експозиције много зависи правилно развијање радње, јер се набрзо покаже шта је сувишно, шта ли недостатчно. Чини ми се, скупштина назаренска није овде тако важна ствар, да је потребно приказивати је опширно. Па и долазак Доброслављев међу Назарене могао би се догодити иза кулиса. Место тога потребно би било, да о Гаји одмах више што дознамо, да не би морао после пред црквом својим дугачким житијем прекидати ток радње. О Зврцу сасвим доцне чујемо да се интересује за Ружу.

Будући да је ово рад писца, који озбиљно схваћа свој посао, рад једнога од најбољих млађих књижевника, вредно би било о њему расправљати у већем оквиру, него што је реферат о позоришној представи, који садржи само тренутне, летимичне утиске. Тада би се могла оценити и идеја комада, која је у немачком узору веома јасна (управо тенденцијозна), док у нашем комаду није доста разумљива. Остављајући све то за сад на страну, рећи ћу још коју о приказу.

У целини је приказ био на оној висини, до које наше друштво у опће може доћи; а то се могло и очекивати, јер су главне улоге биле у позданим рукама. Насловну улогу нам је г. Спасић протумачио једнако добро и на местима, где је Доброслав сентименталан родољуб, и где је војник Христов, и где је пастир народни. Гђа М. Марковићка (Ружа), гг. Марковић (Рада) и Душановић (Матија) имали су улоге таман према себи, те није ни чудо, што су их приказали својом познатом вештином. Тешку улогу је имао г. Добриновић (Гаја). Ако у овом карактеру у опће има природности, онда тако некако мора изгледати, како га је г. Добриновић приказао. Особито жив беше приказ онога места, када се Гаја уз велике душевне потресе обраћа. Г. Филиповић (Прока) лепо је пристао уз остале. Карактер Марте је писац чудно замислио, као неку чантраву бабу, којој је права наслада да и без разлога зицара. Гђа Тодосићка иначе добро игра ову улогу, само биемо је молили, да мало ублажи ону не баш примамљиву страну њену.

Кад је већ писац нашао за добро да прикаже назаренску скупштину, држим, да није лепо да се карикира на позорници. Може се мислити о Назаренима, како се хоће, али исмевати људе који се озбиљно моле Богу (ма били којег обреда или вере), најблаже речено, није лепо.

Тих. О.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(Ред позоришних представа).

У петак 9. (21.) фебруара с новом поделом улога први пут: „Роман сиромашног младића“. Драма у 5 чинова, написао Октав Феље, превео Светозар Савковић.

Издаје управа срп. нар. позоришта.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

25. Представа. У ДУНЂЕРСКОМ ПОЗОРИШТУ. У претплати 13.

У Новоме Саду, у уторак 6. (18.) фебруара 1896:

ГРЕНГОАР.

Позоришна игра у 1 чину, написао Банвил, превео Ј. Ђорђевић. — Редитељ: Лукић.

ОСОБЕ:

Лудвиг XI., краљ Француске — Лукић.	Оливје-де-Дем, берберин краљев Душановић.
Џер Гренгоар — — — — Ружић.	Николија Андријева, сестра Си-
Симон Фурније, трговац — — Филиповић.	монова, удовица — — — Т. Лукићка.
Луза, његова кћи — — — М. Марковићка.	

Пажеви краљеви. Слуге Симона Фурнијера. Официри и стрелци шкотске телесне страже. — Место: варош Тур у Француској. — Време: год. 1469.

ЗА ТИМ ПРВИ ПУТ:

ЕМАНЦИПОВАНА.

Шаљива игра у 1 чину, написала Даница Бандићка-Телечкова. (Ову шаљиву игру наградила је „Матица Српска“). — Редитељ: Добриновић.

ОСОБЕ:

Стеван Борић, богат економ — Добриновић.	Вида, пријатељица Милевина Ј. Весићева.
Владан, његов син — — — Спасић.	Сока, служавка — — — — З. Ђуришићева.
Миша Лукић, професор — — Душановић.	Јован, слуга — — — — Стефановић.
Милева, његова кћи — — — С. Бакаловићка.	Збива се на добру Владана Борића.

Свирачки збор 70. пешачке пуковније свираће ове комаде: 1. „Das Glöcklein im Thale.“ Увертира за „Мелузину“. — 2. Арија из опере: „Севиљски берберин“, од Росинија.

У четвртак 8. (20.) фебруара по други пут: „Позоришно дело“. Првом наградом награђена шаљива игра у 5 чинова, написала Е. Хенлејева, превео Сава Петровић.

Улазнице могу се добити у књижари браће М. Поповића од 9—12 пре подне, од 3—5 после подне и после на каси.

Почетак тачно у 7¹/₂, свршетак у 10 сахата.